

DİPLOMASİ TARİHİ

KISA ÖZET

KOLAYAOF

1. Ünite – Diplomasinin Tanımı, Diplomasi Teorisi, Diplomasi Teorisine Katkıda Bulunanlar

DİPLOMASİNİN TANIMI VE KAPSAMI

Türk Dil Kurumunun Türkçe Sözlüğünün diplomasi tanımı '*uluslararası ilişkileri düzenleyen antlaşmalar bütünü; yabancı bir ülkede ve uluslararası toplantılarda ülkesini temsil etme işi ve sanatı; bu işte çalışan kimsenin görevi, mesleği; bu görevlilerin oluşturduğu topluluk*' şeklindedir. Diplomasi uluslararası ilişkilerin şekillenmeye başladığı 15. yüzyıldan itibaren üzerinde durulmaya başlanan bir alan olmuştur. Diplomasi teorisi, çeşitli yazar, diplomat, hukukçu tarafından yine çoğunlukla dış politika kavramıyla karıştırılarak ve uluslararası ilişkilerin bir alt konusu olarak geliştirilmiştir. Diplomasi teorisinin tarihî diplomasinin gelişmesi tarihiyle özdeşleşmiştir ve oluşturulan teorik kavram- lar diplomasinin gelişme sürecini doğrudan etkilemiştir

Diplomasi teorisi esas itibarıyla, bugünkü haliyle bildiğimiz, 'modern' diplomasinin temellerinin atıldığı 15. yüzyıldan başlayarak Avrupa'da geliştirilmeye başlamıştır. 'Modern diplomasi' özel hukuki kurallarla korunan ve sürekli olarak dış ülkelerde veya uluslararası kuruluşların merkezlerinde ikamet eden diplomatların oluşturduğu bir ağın dış politika uygulama faaliyetleri şeklinde doğmuştur. Bu ağ ilk olarak İtalya yarımadasında 15. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkmış ve Münster ve Osnabrück Kongrelerini (1644-8) izleyen iki buçuk asır içinde belirli bir olgunluğa ulaşmıştır.

17. asrın sonuna kadar, büyükelçinin 'hükümdarın aynası' olması geleneğine bağlı olarak, diplomat Machiavelli ve Guicciardini'den hukukçu Grotius'e ve din ve devlet adamı Richelieu'ye kadar bu alanda eserler verenlerin hepsi 'prens hizmetkârı mükemmel elçi'nin kendilerine göre ideal niteliklerini ayrıntılı olarak sıralamışlardır. O çağlardaki yazarların üzerinde durduğu ikinci konu, elçinin yabancı bir saraydaki hukuki statüsünün niteliğidir. Özellikle, diplomatın görevini yerine getirirken ne ölçüde ayrıcalık ve bağımsızlıklardan yararlanması gerektiği konusu başta Grotius olmak üzere çeşitli düşünürler tarafından geliştirilen bir alandır. Bu konu esasen yüzyıllar boyu diplomasinin ana tartışma konularından birini oluşturmuş, bu tartışmalar ayrıcalık ve bağımsızlıkların ancak 20. yüzyılda, Diplomatik İlişkiler Hakkındaki 1961 Viyana Sözleşmesiyle kodifiye edilmesiyle bir sonuca bağlanmıştır. Buna rağmen, ileride görüleceği gibi bugün dahi ayrıcalık ve bağımsızlıkların değişen dünya koşullarına nasıl uydurulacağı konusu gündemden çıkmamıştır.

Diplomasinin Ulusal Çıkar Dışında Amacı

Diplomasinin dış ilişkilerde ulusal çıkarın ötesinde başlı başına bağımsız bir etken olarak ele alınabileceği de ileri sürülmektedir. Bu yaklaşıma göre, diplomasi sadece ülkesi için lobi yapmak, pazarlık etmek ve enformasyon toplamak değildir. Buna ilaveten, bu işlevlerin azami ölçüde devletlerin genel davranışları üzerinde 'medenileştirici, yumuşatıcı' bir biçimde yerine getirilmesi gerekir. Bu nedenle pazarlıklar mümkün olduğu kadar ülkelerin uzun dönemli ortak çıkarları göz önünde tutacak biçimde yürütülmelidir. 'Her ne pahasına olursa olsun' olmasa bile barışın sürdürülmesi yüksek önceliğe sahip olmalıdır. Diplomatik protokol, ülkeler arasındaki ilişkileri yumuşatmak ve bunlara bir tampon vazifesi görmek için de dikkatli biçimde uygulanmalıdır.

Diplomasi ve Ahlak Başka bir tema ‘diplomatlar yabancı hükûmetlere verdikleri sözleri daima tutmak zorunluluğunda mıdır?’ sorusudur. Bu soru, diplomasinin ahlak unsuru taşıdığını gündeme getirir. Machiavelli’nin de ortaya koyduğu gibi, sözünü tutmamak sadece ahlaki bir sorun değildir. Aynı zamanda, güvenilirliğin sağladığı avantajlardan vazgeçmektir. Aynı zamanda bu konu, diplomatların karşı karşıya oldukları, kişisel ahlaki zorunluluklar ile prenslerine sadakatları arasında seçim yapma ikilemiyle de ilgilidir.

Zaten, diplomasinin kamuoyu gözünde bazen olumsuz bir imaja sahip olmasının, samimiyetsizlik, doğruları söylememek, saptırmakla özdeşleştirmesinin kökeninde, ülkesine (prensine) sadakat ile ahlaki ilkelere uyma arasındaki çelişki yatmaktadır. Sir Henry Wotton’a atfedilen ‘bir büyükelçi ülkesinin çıkarları için yalan söylemek üzere yabancı ülkelere gönderilen namuslu bir adamdır’ tanımı ülke çıkarı için ahlak dışı davranılabileceği düşüncesini yansıtır. Talleyrand’a atfedilen ‘bir diplomat için yegâne iyi ilke, ilke sahibi olmamaktır’ sözü de benzer bir yaklaşımı yansıtır.

Diplomasinin Profesyonelleştirilmesi

Diplomasi mesleğinin başlı başına akademik bir disiplin olarak kabul edilip edilmemesi ve nasıl ve nerede öğretilmesi bir diğer tartışma konusudur. Birçok yazar diplomasinin mühendislik, doktorluk gibi bir meslek olduğunu, dolayısıyla müstakbel diplomatın özel bir mesleki eğitimden geçmesi gerektiğini savunmaktadır. Ayrıca, profesyonelliğinin bozulmaması için diplomatik kariyerin, başka mesleklerden, yani ‘dışarıdan’ kişilere kapalı tutulup tutulmaması diplomasi teorisyenlerini karşı karşıya getiren bir temadır.

‘Sürekli Müzakere’, ‘Uygun Mevsim’, ‘Temsilin İşlevi’ Kavramları

‘Sürekli müzakere’ durumunun en açık örneği Avrupa Birliği (AB)’dir. AB’de bir yandan üye ülkeler Birliği’nin her türlü kararını saptamak ve faaliyetini yürütmek için sürekli müzakere hâlinedir. Diğer yandan AB tüm üçüncü ülkelerle ilişkilerini de yürütmek için hemen tamamen müzakere yöntemini kullanır. Müzakereler için ‘**uygun bir mevsim**’ olduğu yaklaşımı beş yüzyıl önce Guicciardini tarafından ortaya atılmıştır. Bu düşünce örneğin, elverişli bir uluslar arası konjonktürün oluşmasını veya ilgili ülkelerde birbirine olumlu bakan yöneticilerin iktidara gelmesini beklemenin anlaşma şansını arttırabileceği varsayımına dayanmaktadır.

Bugün müzakere ve temaslarda ‘uygun mevsimi kollamak’ diplomasi uygulamasında hesaba katılan başlıca unsurlardan biri hâline gelmiştir. Bir büyükelçinin başlıca görevi, ülkesi lehine lobi yapmak, bilgi toplamak ve müzakere etmek ise de ülkesini **temsil** görevlerinin salt seremoni işlevinin ötesinde önem taşıdığı, temsil görevinin, temsil edilen ülkenin bağımsız mevcudiyetine vücut ve anlam kazandırdığı da artık yerleşmiş bir düşüncedir. Bir büyükelçi bulunduğu ülkedeki bir resmî merasime veya toplantıya katıldığında, herhangi bir faaliyette bulunmasa, örneğin konuşma yapmasa dahi devleti orada mevcut sayılır.

NICCOLO MACHIAVELLI

Floransa Cumhuriyeti’nde 1469’da doğmuş olan Niccolo Machiavelli aslında diplomasiden çok siyaset teorisi alanında isim yapmıştır. Ancak gerek kariyeri gerekse yaşadığı dönem onu diplomasi konusunda düşünceler üretmeye yöneltmiştir. Zira Machiavelli İtalya’nın devlet şehirleri arasında mukim elçiliklerin yaygınlaşmaya başladığı bir çağda yaşamış ve bu kurumun kökleştiği bir dönemde ölmüştür. Bunun yanında Machiavelli henüz 29 yaşındayken

Cumhuriyet'in ikinci fiansölyesi olarak atanmış ve bu görevinde sık sık dış temaslarda da bulunmuştur. *Söylemler* ve *Prens*'in getirdiği en önemli yenilik Machiavelli'nin siyaset teorisini etik ve ahlaktan tamamen ayırmasıdır. O zamanlara kadar Batı geleneğinde olduğu gibi Çin başta olmak üzere Doğu'da siyaset teorisi etik kavramına sıkı sıkıya bağlıydı. Siyaset doğru ve yanlış, kötü ve iyi, ahlaklı ve ahlak dışı gibi kavramlarla değerlendiriliyordu. Machiavelli siyasi ve sosyal olayları etik veya hukuk içtihatlarına dayanmadan kendi kavramları içinde tartışmayı deneyen ilk düşünür olmuştur. Machiavelli Aristo'nun ve İbni Sina'nın katı bilimsel metodunu siyasete uygulayan ilk "Batılı kuramcıdır" denilebilir. Machiavelli için siyasetin tek bir hedefi vardır: Güç veya yetki edinmek ve bunu korumak. Siyasetle genellikle ilişkilendirilen din, ahlak gibi kavramların siyasetin temel yönleriyle hiçbir ilgisi yoktur. Güç sağlamak ve korumak için önemi olan tek yetenek "hesaplı" olmaktır.

FRANCESCO GUICCIARDINI

Francesco Guicciardini Floransa Cumhuriyeti'nde 1483 yılında asil bir aileden dünyaya gelmiştir. Hukuk eğitimi görmesine ve avukatlık yapmasına rağmen 1512 yılında Floransa Cumhuriyeti'ni yöneten "Signoria" tarafından genç yaşta İspanya'ya büyükelçi olarak gönderilmiştir. İki yıl sonra İspanya Floransa Cumhuriyeti'ni silah zoruyla lağvettikten ve Medicileri iktidara getirdikten sonra şehir Papa'nın nüfuzuna girince Guicciardini bu defa Papa X. Leo tarafından 1516'da Modena valisi olarak atanmıştır.

Guicciardini'nin diplomasi konusunda ele aldığı temalardan başlıcası prensler ve elçileri arasındaki ilişkilerdir. Aslında Machiavelli gibi devletlerarası ilişkilerde prensin silah gücünün ve servetinin asıl belirleyici unsur olduğunu kabul eden Guicciardini'ye göre "prensın değeri gönderdiği elçiyle belirlenir". Bu çerçevede, Guicciardini bir prens için büyükelçilerini büyük bir dikkatle seçmesinin, eğitmesinin ve ödüllendirmesinin önemini vurgular.

HUGO GROTIUS

Hugo Grotius Hollanda'nın Delft şehrinde 1583 yılında doğdu ve 1645'te öldü. Hayata Lahey'de avukat olarak atıldıktan sonra, başarısı sayesinde Hollanda hükümetlerinin, daha doğrusu Hollanda Doğu Hindistan Kumpanyası'nın hizmetine girmiş ve bu kumpanyanın çıkarlarını İspanya ve Portekiz'e karşı savunurken denizlerin serbestliğini savunan meşhur *Mare Liberum* adlı eserini kaleme almıştır. Eserlerinde ve özellikle *De Jure Belli ac Pacis Libri Tres*'de vurguladığı gibi, hukukun tanrısal ve insan tarafından yaratılan hukuk olarak ikiye ayrılması gerektiğini savunan Grotius, devletlerarası ilişkilerin her yönünün hukuka tabi olması gerektiğine ve savaşın ancak kuşkusuz biçimde haklı nedenlere dayanması hâlinde kabul edilebileceğine inanmaktadır. Bununla beraber, Grotius belirli kurallara bağlanması gereken "adil" savaşın hakları korumak ve adaleti sağlamak için gerekli olduğunu ileri sürmektedir.

Grotius uluslararası toplum kavramını geliştiren ilk yazarlardandır. Ona göre, uluslararası toplum devletlerin ve hükümdarların birlikte uymaları gereken kurallar etrafında birleşen bir ülkeler topluluğudur. Bütün insanlar ve uluslar bu uluslararası hukuka tabidir ve uluslararası toplumu gelenekler yerine yazılı anlaşmalar bir arada tutar (Bu kavram bugün bir ölçüde Avrupa Birliği'nde yaşama geçmiştir.).

RICHELIEU

Kardinal ve Richelieu Dükü Armand Jean du Plessis 1585 yılında Paris'te doğdu. Fransız tarihinin en çarpıcı şahsiyetlerinden olan Richelieu ilk olarak 1608-1616 yıllarında papaz olarak görev yaptığı La Rochelle'de Marie de Medici'nin dikkatini çektikten sonra Paris'te siyasi kariyeri hız kazandı. 1622'de Kardinalliğe yükselen Richelieu 1624'te 13. Louis'nin Başbakanlığına atandı ve 1642'de ölümüne kadar bu görevde kaldı.

Richelieu, başbakan olduğunda çok ciddi sorunlarla karşılaştı. İçte monarşi zayıflamış, prensler başına buyruk davranmaya başlamıştı.

Ekonomi çökmüş vaziyetteydi. Dışta Fransa'nın uluslar arası alandaki durumu ciddiyet arz ediyordu. Otuz Yıl Savaşları yeni başlamıştı ve Richelieu Avusturya'daki Habsburglar tarafından desteklenen İspanya tarafından kuşatılmaktan endişe ediyordu. Bu durumda yeni başbakan iki temel amaca yöneldi: Bunlardan birincisi Fransa içindeki birliği sağlamak, ikincisi ise bütün Hristiyan devletleri kalıcı bir barış içinde biraraya getirebilecek bir çerçeveye yaratmak.

ABRAHAM DE WICQUEFORT

Abraham de Wicquefort'un Avrupa saraylarında geçirdiği uzunca hayatında (1606- 1682) ulaşabildiği en yüksek mevki ikinci sınıf diplomatik temsilcilik olmuştur. Wicquefort'un diplomatlıktan çok istihbaratçı kimliğiyle hayatını kazandığı anlaşılmaktadır. Bu faaliyetleri yüzünden, biri Fransa'da, ikincisi Hollanda'da olmak üzere iki defa hapse atılan Wicquefort *L'Ambassadeur et ses Fonctions (Büyükelçi ve Görevleri)* adlı eserini bu mahpuslukları sırasında yazdı. Esasen bugün tanınmasının nedeni ilk olarak 1681'de yayınlanan, daha sonra tekrar tekrar basılan bu eserdir.

Mukim büyükelçiyi dış ilişkilerin yürütülmesinde temel kurumsal unsur olarak gören Wicquefort şimdiye kadar bir büyükelçi profilini en ayrıntılı olarak tasvir etmiş olan yazardır. Wicquefort diplomatik temsilcinin profilini sadakat veya bazı ideallere bağlılık gibi moral değerlerden çok görevindeki etkinliği kıstasına göre saptama yöntemini tercih etmiştir. Bu yaklaşım aslında başarıyı ilkelerin üstüne çıkarmak gibi gözükse de Wicquefort'a göre "mükemmel büyükelçi vicdansız bir oportünist değil, kendi devletinin hatta diğer devletlerin uzun dönemli çıkarları hakkında uzun tecrübelerle dayanan bilgiler sahibi ve namus, sadakat, ihtiyatlılık ve sağduyu gibi nitelikleri olan bir kişidir".

FRANÇOIS DE CALLIÈRES

Diplomasi Sanatı adlı eserin yazarı François de Callières (1645-1717) bir diplomat idi. Avrupa'nın çeşitli yerlerinde görev yapan Callières, yaşamının son döneminde 14. Louis'in hizmetine girmiş, kral için yazdığı bir methiye sayesinde Fransız Akademisi'ne kabul edilmiş ve birçok kitap yayınlamıştır. Ancak, Callières'in hayatının en önemli dönemini Dokuz Yıl Savaşı (1688-1697) sırasında Hollandalılarla kısa bir barışa götüren müzakereleri gizli misyonla yürütmesi teşkil etmiştir. François de Callières başta Hollandalılarla müzakereleri olmak üzere diplomatik tecrübelerine dayanarak yazdığı *Diplomasi Sanatı*'nın 1716'da yayınlanmasından itibaren Avrupa devletlerarası ilişkiler tarihi alanında isim yapmıştır.

ERNEST SATOW

19. yüzyıl ortalarından beri diplomasi konusundaki yazarların büyük bir bölümünü İngiliz emekli diplomatlar oluşturmaktadır. İngiliz diplomasisinin edebiyat geleneğinin en seçkin

temsilcilerinden biri de Sir Ernest Satow'dur. Satow, ülkesinin diplomatik hizmetinde olağanüstü bir kariyer yapmıştır. Satow yaşamı boyunca Japonya ve Uzakdoğu'ya karşı büyük bir tutku duymuş, İngiltere'nin gelmiş geçmiş en büyük Japon dostu olarak anılmıştır. Satow kariyeri boyunca akademik ilgilerini de sürdürmüştür. Alman-ya'da Marburg Üniversitesi'nde Roma Hukuku dersleri vermiş, Londra'da Hukuk Fakültesi'nden mezun olarak baroya kaydolmuştur. Ama Satow her şeyden önce olağanüstü bir dil bilimci idi

HAROLD NICOLSON

İngiliz dışişlerinin yazar yetiştirme geleneğinin en önemli temsilcilerinden biri de Harold Nicolson'dur. Esasen Nicolson'un eserleri, diplomasi konusundaki yazıları dışında edebiyat türüne giren biyografilerini, iki romanını ve edebiyat eleştirilerini de içermektedir. 1886'da doğan ve İngiliz askerî veya sivil devlet hizmeti geleneğine sahip bir aileden gelen Nicolson, ailesinin büyükelçilik ve konsolosluk kariyeri yapmış olanlarını örnek alarak 1909'da diplomatik kariyerine başlamıştır. Madrid ve İstanbul'daki görevlerinden sonra Londra'ya Dışişlerine dönen Nicolson savaş yılları süresince merkezde görev yapmıştır. Nicolson diplomasinin 'yazılı belge değişimi yoluyla müzakere etmek' olduğunu 'sözlü görüşme yapmak' olmadığını ısrarla vurgular. Diplomasinin esas amacı onaylanabilecek ve güvenilebilecek şekle sokulmuş anlaşmaların müzakere edilmesidir.

HANS MORGENTHAU

Hans J. Morgenthau 20. yüzyılın uluslararası ilişkiler düşünürleri arasında önemli bir yer sahibidir. Morgenthau'nun *Uluslararası Siyaset: Güç ve Barış Mücadelesi* adlı eseri uluslararası siyasette gerçekçilik teorisini en tutarlı şekilde ortaya koyan bir metin olarak kabul edilmektedir. Kendisini katı bir gerçekçi olarak tanımlayan Morgenthau'ya göre, kişisel saikler, iyi niyet veya fazilet gibi kavramlar dış politika alanında tamamen geçersizdir. Bir ulus veya liderin tanrı veya üstün bir kudret tarafından yönlendirilmesi gibi iddialar da baştan aşağı saçmadır. Bir politikanın geçerliliği ancak somut sonuçlarıyla ölçülür, birtakım evrensel olma iddiasındaki ilkelere uygunluğu ile değil Morgenthau'nun bu konuda kendi reçetesini de vermektedir. Ona göre, her şeyden önce diplomasi, "uluslararası atmosferi zehirleyen ve savaş tohumlarını besleyen uyuşmazlıkları keskinleştiren" propaganda, çoğunlukla karar verme ve bölünme "günah"larını aşmalıdır. Ancak o zaman bir dünya toplumu, dolayısıyla bir dünya devletinin çerçevesi şekillenmeye başlar.

Bu umut çerçevesinde Morgenthau aşağıdaki "temel kuralları" nı sıralamaktadır:

- Diplomasi "haçlı" zihniyetinden arındırılmalıdır.
- Dış politika hedefleri ulusal çıkarlar doğrultusunda saptanmalıdır.
- Diplomasi siyasi sahneye diğer ulusların açısından bakmalıdır.
- Uluslar kendileri için yaşamsal olmayan her konuda uzlaşmaya istekli olmalıdır.
- Değeri olmayan haklar için gerçek avantajların esasından vazgeçmemek gerekir.

HENRY KISSINGER

Kissinger'e göre, uluslararası istikrarı sürdürmenin en etkili yolu, işlerliği olan bir güç dengesidir. Bununla beraber, Kissinger bu dengenin devam ettirilmesinin matematik formüllere bağlanamayacağını, dengenin temelde psikolojik faktörlere dayandığını ileri sürmektedir. Sonuçta, güç dengesi devletlerin güçleri arasında klasik siyasi aklın yarattığı karmaşık bir kurallar manzumesine bağlı bir eşitlik ortamının sağlanmasıyla ortaya çıkar. Diplomasi ise en iyi böyle bir denge ortamında faaliyet gösterebilir.

Bu Özetin tamamını,Çıkmış Sorularını,Deneme Sorularını adresinize gönderiyoruz!...

Tıklayınız

<https://www.kolaysinavlar.com/diplomasi-tarihi-ady212u?search=UL%C4%B0407U>